

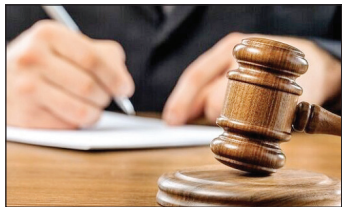
تفاوت جرائم مالی و اقتصادی

در نگاه اول جرائم مالی و اقتصادی شبیه هم هستند و شاید یکی به نظر برسند اما این دو جرم با یکدیگر تفاوت دارند. موضوع جرائم مالی اموال و مالکیت اشخاص و منظور جرائمی است که علیه اموال و مالکیت اشخاص اتفاق می افتد، اما جرائم اقتصادی منجر به آسیب به اقتصاد کشور می شود و زبان بار تر از جرائم مالی هستند.

صلاحیت دادگاه ویژه اقتصادی

مهم ترین جرائمی که دادگاه ویژه اقتصادی به آنها رسیدگی می کند عبارتند از: پولشویی، قاچاق کالا و ارز سازمان یافته و حرفه ای و اخلال در نظم اقتصادی کشور، کلاهبرداری از وزارتخانه ها، سسازمان ها و شرکت های دولتی و بانک های دولتی و خصوصی، تبانی در معاملات دولتی، اختلاس، رشوا و ارتشاء و ...

قاضی سابق دادگستری در گفت و گو با همشهری سرخ از مراحل رسیدگی به پرونده های فساد اقتصادی می گوید

مفاسد اقتصادی از افشا تا اجرای حکم

در سال های اخیر دستگاه قضایی به پرونده های زیادی تحت عنوان مفاسد اقتصادی رسیدگی کرد و شاهد محاکمه مفسدان اقتصادی زیادی بودیم. اما این دست فسادها در چه بستری شکل می گیرند، چطور افشا می شوند و چطور به پرونده مفاسد اقتصادی رسیدگی می شود؟ فاطمه باس جعفری، قاضی سابق دادگستری که در سال های اخیر ردای وکالت به تن کرده در گفت و گو با همشهری سرخ به سؤالاتی در این خصوص پاسخ داده است.

شکل بر ملا شود.

است؛ مثل اخلال در نظام پولی یا ارزی کشور از طریق قاچاق عمده ارز یا ضرب سکه، اخلال در مایحتاج عمومی از طریق گران فروشی کلان یا سایر ارازا و نیازمندی های عمومی، اخلال در نظام تولیدی کشور، وصول وجوه کلان به صورت قبول سپرده اشخاص حقیقی یا حقوقی تحت عنوان مضاربه، اقدام بانندی و تشکیلاتی برای اخلال در نظام صادراتی کشور، تاسیس قبول نمایندگی و عضوگیری در بنگاه، شرکت یا گروه به منظور کسب درآمد ناشی از افزایش اعضا به نحوی که اعضای جدید برای کسب منفعت، افراد دیگری را جذب و توسعه زنجیره ای و شبکه انسانی تداوم پیدا کند. برای اینکه مشخص شود این جرائم عمده یا کلان است باید قاضی بررسی کند و تشخیص دهد. ماده ۲ هم مجازات اخلال در نظام اقتصادی این قانون را اعلام می کند که حبس از ۵ تا ۲۰ سال و جزای مالی و ضبط اموالی که از طریق خلاف قانون به دست آمده است. به صورتی که این فساد حکم فساد فی الارض نباشد، مجازات آن اعدام است. بحث قاچاق کالا و ارز، کلاهبرداری و ... قوانین دیگری دارد که بر اساس قوانین مربوطه مجازات تعیین شده است.

کدام یک از پرونده های فساد اقتصادی در سال های اخیر

پررنگ تر بوده است؟

پرونده های که خیلی سر و صدا کرد و همه متوجه آن شدند فساد جای دیش است. پرونده فساد اقتصادی بزرگی بود که نزدیک به ۱۴۰ هزار میلیارد تومان در زمان وقوع فساد اتفاق افتاده است. پرونده های اقتصادی دیگری هم در این سال ها تشکیل شده که با یک جست و جوی ساده می شود اطلاعات زیادی از آنها به دست آورد که هر کدام مبالغ خیلی بالا و گاهی غیر قابل درک داشتند.

کدام یک از این پرونده ها پیچیدگی بیشتری داشتند و مجرمان از

ترفندهای خاصی استفاده کرده بودند؟

با توجه به تنوع اشخاص و موضوع و پیچیدگی انسان نمی شود دقیق گفت که کدام یک از همه پیچیده تر بود. هر کدام پیچیدگی های خاص خودش را دارد اما بالاخره بعضی از اشتراکات قابل استخراج است که باید در یک حسابرسی دقیق و صریح و شفاف تمایز این پرونده ها را پیدا کرد. به نظر می رسد که باید جرائم اقتصادی یا جرائم علیه اموال در یک قانون متمرکز شود و نحوه رسیدگی، دادگاه، آیین دادرسی و ... صریح و شفاف باشد. به طور مثال قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در سال های ۹۴ و ۱۴۰۰ اصلاحیه هایی خورد که این اصلاحیه ها می تواند برای بعضی تولید کنندگان در بحث تعزیرات مشکلات ایجاد کند. این نشان می دهد که به اندازه ای که باید و شاید قانون در بعضی موارد صریح و شفاف نیست. مثلاً نظارت بر حساب های بانکی باید به شکل دقیقی انجام شود تا قربانیان این جرائم کمتر شود. همچنین به خاطر صدمات غیر قابل جبرانی که به کشور و مردم وارد می شود، نظم ملی را به هم می زند و موجب به هم زدن نظم بین المللی هم می شود. هر قدر قانون جلو باشد البته بزهکار روش جدیدی را برای دور زدن قانون پیدا می کند. پس باید مراقبت کرد تا پیچیدگی ها به حداقل برسد. اطلاع رسانی و آگاه کردن مردم می تواند مفید باشد و از چنین پرونده هایی جلوگیری کند. خیلی ها برای رسیدن به یک منفعت کوچک در چنین پرونده های بزرگی گرفتار می شوند. گاهی در این پرونده ها قربانی هایی که مرتکبین ظاهری هستند، منتفعین واقعی نیستند. شخص دیگری منفعت اقتصادی را از راه نادرست به دست آورده اما کسی که باید مجازات شود شخص اصلی نیست. او متواری شده یا مجازاتی که برایش در نظر گرفته می شود خیلی کمتر از آثار زیانباری است که ایجاد کرده است.

بعد از کشف یک پرونده فساد اقتصادی، چه مرجعی صلاحیت

رسیدگی به آن را دارد؟

فساد اقتصادی، واژه بزرگی است و هرگز در قانون تعریف نشده است. حتی جرم اقتصادی مصادیقش بیان شده اما تعریف نشده که اصلاً چه جرمی را جرم اقتصادی فرض کنیم و اگر چه رفتاری اتفاق بیفتد فساد اقتصادی است. با توجه به مصادیقی که در قانون ذکر شده است بر آن اساس به شکل عرفی تعریف می شود. اما چیزی که در هر فساد اقتصادی مشترک است اینکه یک منفعت مادی یا منفعت اقتصادی کسب شده باشد و هر کسب منفعت اقتصادی را جرم اقتصادی نمی دانیم. به عنوان مثال در سرقت یا جرائم دیگر علیه اموال هم منفعت اقتصادی وجود دارد اما این جرائم را جرم اقتصادی نمی دانیم.

مراحل رسیدگی به پرونده مفاسد اقتصادی چگونه است؟

بخشی از این پرونده ها در تعزیرات رسیدگی می شود و اگر شرایط لازم را داشته باشد در دادرسی عمومی و انقلاب رسیدگی می شود و بعد از صدور کیفرخواست عموماً به دادگاه کیفری ۲ می رود اما بنابر نوع جرم می تواند در دادگاه انقلاب یا کیفری یک رسیدگی شود.

در قانون چه عناوین مجرمانه ای برای مفاسد اقتصادی وجود

دارد و برای هر یک از عناوین چه مجازاتی در نظر گرفته شده است؟

در این باره عناوین مختلفی وجود دارد که شامل رشوا و ارتشاء، پولشویی، کلاهبرداری عادی یا شبکه ای، اختلاس و اخلال در نظم اقتصادی کشور. وقتی حرف از فساد اقتصادی می شود اغلب عنوان مجرمانه اخلال در نظم اقتصادی کشور به ذهن خطور می کند که این موضوع می تواند به شکل جزئی یا عمده باشد. قاچاق کالا و ارز هم از دیگر عناوین مجرمانه در این حوزه است. نکته مهم اینکه قانون خاصی درباره مجازات اخلاگران در نظام اقتصادی کشور که مصوب سال ۱۳۶۹ است ماده یک آن احصا کرده

درباره زمینه های وقوع مفاسد اقتصادی در کشور صحبت کنید. چه

شرایطی باعث سوءاستفاده مفسدان اقتصادی می شود؟

این موضوع باید از لحاظ جرم شناسی و جامعه شناسی به طور دقیق بررسی شود اما در مجموع مشخص است که عوامل زیادی از نظر اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، وضعیت معیشتی مردم و ... در وقوع و تحقق بزه و جرائم اقتصادی موثر است. شخصی که مرتکب چنین جرائمی می شود عوامل مختلفی برای او متصور است. افرادی که در این پرونده ها قربانی می شوند نیز عوامل معیشتی و اقتصادی در گرفتار شدن شان موثر است. بسیاری از این افراد آگاه نیستند یا اینکه به خاطر مبالغ خیلی کم قربانی مجرمان اقتصادی می شوند.

پرونده های فساد معمولاً به چه شکل افشا می شوند؟

این جرائم یا از طریق سازمان بازرسی کل کشور یا از طریق داخل آن ارگان یا مجموعه کشف می شود. به این شکل که داخل آن مجموعه هم قربانی وجود دارند که ممکن است کم کم تعدادشان بیشتر شود. این افراد معمولاً خودشان داوطلبانه با آگاهی یا تا برتدید و شک در عملیات وارد فساد اقتصادی می شوند و همه چیز را می دانند اما سعی می کنند خودشان را به جهل بزنند. این موضوع از آنجا ناشی می شود که این کار برای شان منافی دارد یا وعده هایی به آنها داده می شود. ممکن است این افراد، کارکنان آن مجموعه باشند. گاهی هم ممکن است افراد حلقه ای که در فساد اقتصادی نقش دارند، به هر دلیلی با یکدیگر دچار مشکل شوند یا منافع اقتصادی ای را که مدنظر شان بوده به دست نیاورند و کم کم یکدیگر را تهدید می کنند. همین اطلاعات به بیرون درز می کند و ریشه فساد از اینجا مشخص می شود. گاهی هم مدیری به تازگی مسئولیت ارگانی را برعهده می گیرد و فرد در دستکاری است و در بررسی های اولیه متوجه اشکالات یا اختلالاتی می شود و در نهایت فساد اقتصادی کشف می شود. با وجود همه این کشفیات از یک راه نیست و ممکن است هر پرونده فساد اقتصادی به یک